

pa je to polurno pot še pred kratkim vsak dan že navsezgodaj Stanko prehodil z lahkotnim korakom, a v tistih dneh je bil že slabšega zdravja. Vsi smo hoteli čim prej do tega gorskega zaselka samotnih kmetij in ujeti zadnje sončne žarke.

Danes šteje Srednji Vrh na 900 m nadmorske višine 19 hišnih števil, stoletja pa okoli 10. Zanimivo je, da jih je skoraj polovica v registru nepremične kulturne dediščine in da imajo najstarejše v sestavu domačije tudi lastno kapelico. Zanimiva je Merkelnova kmečka hiša, ki je bila zidana na ključ kot signalna postaja pred turško nevarnostjo. Najmogočnejša je še vedno Hlebanjeva domačija s hišno št. 9, ki slovi kot ena najstarejših gorenjskih hiš (na hišnem tramu je vrezana letnica 1506). Poznana je tudi po tem, da ohranja tradicionalno bivalno kulturo in kmečko gospodarstvo tudi kot turistična kmetija s sirarno. Njen sedanjí gospodar Izidor Hlebanja nas je prijazno sprejel in nam povedal številne zanimivosti o svojem rodu ter o razmerah za življenje in kmečko delo na tej strmini. Oba z gospodinjo Mojco, ki vodi sirarno, se nenehno sprašujeta, kako gospodariti na

sodoben način, da bo rentabilno in hkrati zadoščeno zahtevam spomeniškega varstva. Ob organizaciji te ekskurzije sem izvedela tudi za dokumentarni film *Prizori iz življenja Hlebanjevih*, v katerem lahko spremljamo dogajanje na domačiji, kakor ga narekujejo letni časi. Avtorica Helena Koder ga je posnela za TV Slovenija leta 1997. Poskrbela sem, da smo ga znova predstavili javnosti v Liznjekovi domačiji ob prireditvi Poletna muzejska noč, 21. junija 2014, v Kranjski Gori.

Pri Hlebanjevih smo ob koncu obiska kupili nekaj mlečnih izdelkov in se radovedni razkropili po poteh zaselka. Nad razpotjem smo se čudili nenavadni kapeli sv. Trojice iz leta 1827, ki ima na strehi zvonik v obliki preslice in zidovje na gosto poslikano s freskami. Poslovili smo se tudi od Stanka Koširja, ki nas je ustrezljivo spremljal s svojimi komentarji in zgodbami. Še zadnjič nam je pogled ušel na mogočno Špikovo skupino. Nato pa smo se kot kolegi in prijatelji s tiskom rok in objemi pozdravili ter se prijetno utrujeni in polni vtisov odpravili v dolino in naprej po daljši ali krajši poti proti domu.

IZGUBLJENA GENERACIJA

Etnološki večer SED, Ljubljana, 21. maj 2014

Četrty letošnji etnološki večer, naslovljen Izgubljena generacija. Prostorska razporeditev slovenskih naselij v Furlaniji in vpliv geografije na procese identifikacije ter občutke pripadnosti, se je v Upravni hiši Slovenskega etnografskega muzeja odvijal v sredo, 21. maja 2014. Gosta večera sta bila Alen Carli, univerzitetni diplomirani politolog iz tržaškega Slivna pri Nabrežini, in prof. Igor Jelen, predavatelj ekonomske in politične geografije na Univerzi v Trstu. Večer in pogovor je vodila doc. dr. Mojca Ravnik. V prvem delu večera sta gosta spregovorila o že skoraj 1500-letnih stikih med Furlani in Slovenci. Ti se kažejo v številnih italijaniziranih slovenskih toponimih in priimkih slovenskega izvira. Predstavila sta zgodovino navzočnosti Slovencev v nižinskem delu Furlanije in nastanek slovenskih naselij v Furlaniji ter procese identifikacije. Specifična razporeditev slovenskih naselij v podalpskih in predalpskih dolinah onkraj razvodja je povzročila osamo, bodisi v odnosu do drugih Slovencev kot do središč oblasti, ki so se razvila v nižini. Istočasno jim je odmaknjenost zagotavljala določeno mero neodvisnosti v zameno za nadzor prelazov in mej.

Gosta sta kot pomemben razlog, da so prebivalci teh območij razvili specifične mikroidentitete, kakor na primer v Reziji, poudarila odsotnost kulturnega središča, ki bi združeval Slovence v regiji. Slovenska manjšina na Tržaškem in Goriškem ima danes jasno začrtano identiteto. Pomembno vlogo pri tem pa sta imeli mesti Trst in Gorica, kjer se je razvilo slovensko meščanstvo. Tu so delovale slovenske delovne organizacije in Cerkev, ki so bile pomembne pri ohranjanju jezika in negovanju narodne zavesti. Že v drugi polovici 18. stoletja so v Trstu ustanovili pr-

va slovenska društva. Med njimi sta bila za druženje Slovencev najpomembnejši čitalnica in telovadno društvo Sokol. Prav zato ima danes skoraj vsaka večja vas kulturno ali športno društvo. Vsega tega pa na Videmskem ni. Videm je italijansko mesto, ki je precej oddaljeno od slovenskih vasi. Druga mesta, kot so Čedad, Humin in Trbiž, kjer živijo Slovenci, pa nikoli niso prevzela vloge združevanja Slovencev na obravnavanem območju.

V drugem delu večera sta gosta predstavila projekt »Interkulture, manjšinski regionalni jeziki. Srečanje z ljudmi, kulturo in tradicijo«, ki je namenjen spoznavanju in ohranjanju slovenskega jezika ter spodbujanju medkulturnega sodelovanja«. Pobudnik projekta je dr. Mario Canciani, priznani pnevmoalergolog na pediatričnem oddelku videmske bolnišnice in svetovalac Občine Videm. Canciani od vsega začetka sodeluje s profesorjema Igorjem Jelenom in Alenom Carljem, vodjema raziskovalnega dela projekta. V okviru projekta Alen Carli organizira izlete po Sloveniji in kulturne večere. V Vidmu vodi tudi tečaj slovenskega jezika, enega najbolj obiskanih tečajev slovenščine v Italiji. Sodelavci projekta poudarjajo zgodovinsko navzočnost slovenskega kmeta v okolici Vidma in s tem prispevajo k Evropi narodov in kultur, jezikov in skupnosti, solidarnosti in državljanstva, idealov svobode, sanj in enakih možnosti, skratka, k Evropi duhovnega napredka. Obudili so tudi nekdanje mestno pobratenje z Mariborom, v okviru katerega so leta 2011 v Vidmu gostili predstavnike mariborskih organizacij, naslednje leto pa so Videmčani gostovali v Mariboru. Letos v Mariboru načrtujejo večdnevni tečaj slovenskega jezika. Moderatorica je večer sklenila z odprto razpravo med gostoma in občinstvom, med katerimi so prevla-

* Tanja Kovačič, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., absolventka doktorskega študijskega programa Humanistika in družboslovje, smer Etnologija, kulturna in socialna antropologija, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani. 5220 Tolmin, Žagarjeva 7, tanja.kovacic85@gmail.com.

Gosta Alen Carli in Igor Jelen z Mojco Ravnik, moderatorko večera.
Foto: Tanja Kovačič, Ljubljana, 21. 5. 2014.

Udeleženci etnološkega večera.
Foto: Tanja Kovačič, Ljubljana, 21. 5. 2014.

dovali etnologi in jezikoslovci. Po mnenju ene od udeleženk na spreminjanje jezika in identitet ne bi smeli gledati katastrofično. Sama namreč vidi prihodnost prebivalcev obravnavanih območij prav v nastajajočih mikroidentitetah. Jezikoslovec je problematiziral mistifikacijo posamičnih jezikovnih narečij. Etnolog in kulturni antropolog Tomaž Simetinger pa je opozoril na problem nestrokovnih interpretacij zgodovine in folklorizacije v povezavi

s političnimi vidiki, ki vplivajo na oblikovanje in krepitev nacionalnih in lokalnih identitet. Poudaril je potrebo po ustvarjanju intenzivnejšega in konstruktivnega dialoga med vsemi, ki sodelujejo v teh procesih. Večer se je sklenil s pogostitvijo, na kateri so udeleženci v sproščenem ozračju nadaljevali s pogovori o vprašanih zamejstva.

AKTUALNO. VIDIKI AVTENTIČNOSTI PRI OHRANJANJU DEDIŠČINE

Okrogla miza SED, Ljubljana, 11. junij 2014

V Slovenskem etnografskem muzeju je potekala druga okrogla miza iz cikla Aktualno, v okviru katerega skuša SED enkrat letno natančneje osvetliti izbrano vsebino, za katero se v danem trenutku zdi, da je za etnologe med aktualnejšimi. Prav tako nam omogoča, da skušamo odgovoriti na vprašanja, ki se pojavijo v okviru drugih društvenih aktivnosti. Tako smo se letos odločili, da ob okrogli mizi razgrnemo različne poglede na pedagoške in andragoške dejavnosti, ki se izvajajo pri poskusih ohranjanja in revitalizacije dediščine. Naša želja je bila, da odpremo širšo razpravo, ki bi pokazala, ali mora stroka nujno poenotiti različne poglede oziroma, ali lahko različni pogledi sobivajo. Kako sploh gledamo na avtentičnost dediščine, kaj pomeni, kako spremljati spremembe, ki so sestavni del življenja neke tradicije, kakšna je vloga etnologa ali kulturnega antropologa v teh spremembah? Nova vprašanja odpira tudi nastajanje Registra žive dediščine, ki ima določena pravila, po katerih deluje, opraviti pa ima s pojavi, katerih značilnost je, da so »živi« in se v času spreminjajo. Povabili smo pet etnologinj, ki so pri svojem delu v stiku tako s pedagoškimi in andragoškimi dejavnostmi kot tudi z ohranjanjem, revitalizacijo in poustvarjanjem dediščine.

Doc. dr. Marija Klobčar se je z vprašanji dediščine na svoji poklicni poti srečevala in se še srečuje ob zaposlitvah na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju, kjer je delala kot konservatorica, in v Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU kot tekstologinja, pri čemer se stalno srečuje s problemom živosti/oživljanja/ohranjanja pesemskega izročila. Pri tem sta pomembni tako raziskovalna kot aplikativna raven. Ne glede na ustanovo zaposlitve je vsa leta sodelovala in še sodeluje pri razreševanju vprašanj odnosa do dediščine na lokalni ravni v Kamniku in okolici.

Dr. Saša Poljak Istenič je asistentka v Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Ukvarja se z raziskovanjem ritualnih praks in praznikov, tradicije in kulturne dediščine v povezavi z razvojem podeželja. Sodeluje z društvi, lokalnimi akcijskimi skupinami in lokalnimi skupnostmi pri pripravi in izvedbi različnih projektov. Z otroškimi delavnicami občasno gostuje v osnovnih šolah in vrtcih.

Jelka Pšajd je višja kustosinja v Pomurskem muzeju Murska Sobota, kjer kot etnologinja preučuje kulturo preteklega prazničnega in vsakdanjega življenja v Pomurju. Posebno jo zanima

* Anja Serec Hodžar, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., strokovna sodelavka, Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU. 1000 Ljubljana, Novi trg 2, AHodzar@zrc-sazu.si; mag. Marjetka Balkovec Debevec, univ. dipl. etnol. in prof. zgod., muzejska svetnica, Slovenski šolski muzej. 1000 Ljubljana, Plečnikov trg 1, marjetka.balkovec@guest.arnes.si.